

HALİL TURHANLI • Tuhaf Günler Peşimizde

HALİL TURHANLI 1954 yılında Çanakkale’de doğdu. İ.Ü. Hukuk Fakültesi’ni bitirdi. Yazmaya 1980’lerde başladı. Çeşitli dergilerde yayımlanan yazılarının ağırlıklı konusu müziktir. Yayımlanmış kitapları: *Meleklerin Düştüğü Yer* (Altıkırkbeş, 1994), *Müzik ve Muhalefet* (Altıkırkbeş, 1996), *Bir Erdem Olarak Sapkınlık* (Chiviyazıları, 2000), *Ütopyanın Sesleri* (Chiviyazıları, 2001), *Şenlik, Sanat ve Sabotaj* (Chiviyazıları, 2002), *Anarşik Armoni* (Dharma, 2003), *Kahinler ve Müjdeciler* (Dharma, 2004), *Katiliniz Şehirlerde Dolaşıyor* (Çitlembik, 2006).

İletişim Yayınları 2022 • Bugünün Kitapları 166

ISBN-13: 978-975-05-1565-1

© 2014 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2014, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

KAPAK Suat Aysu

KAPAKTAKI ÇİZİM M. Korkut Öztekin

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Emircan Yaşa

BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

HALİL TURHANLI

Tuhaf Günler Peşimizde

İçindekiler

NEW ORLEANS 7

Geliyor 7 · Dr. John 8 · Bataklık Nehrin John'u 10 · *Gris-Gris* 12 · *Gris-Gris* (II) 13
Kolu Kopmuş 14 · Besteci Gottschalk 16 · New Orleans'a Gece Yolculuğu 16
Kanal Sokağı 17 · Köleler 18 · Köle Pazarı 19 · Köle Pazarı (II) 19
Kongo Meydanı 20 · Haiti'den Gelenler 21 · Gemiler 22 · Nehirde Taşımacılık 22
Absent Evi 22 · Storyville 23 · Doğan Güneşin Evi 24

FOTOĞRAF, ŞİİR 27

J.E. Bellocq 27 · Ophelia 30 · Millais 38

ŞEHİRDEN GELİP GEÇENLER 41

New Orleans'da Bir Anarşist 41 · New Orleans'da Bir Gazeteci 43

SİYAH METAFİZİK 45

Vudu 45 · Zora Neale Hurston 46 · Tanrılar 47 · Vudu Politika 48 · Hudu 49
Vudu Kraliçesi 50 · Hudu Musa 50 · Bir Zombi Öyküsü: Felicia Felix-Mentor 51
Ruhsuz Bedenler 52

HAİTİ'DE DANS 53

Katherine Dunham 53 · Yine Zombi 55 · Dans 55 · Ada 56 · Güney Toprakları 57

VUDU VE İSYAN 59

Yılan 59 · Devrimi Başlatan Ayin 59 · Devrimden Sonra 61

TEKİNSİZ 63

Baron Cumartesi 63 · Bataklığın Sevdalısı 64 · Griotlar 65 · Dörtüyl Ağzı 65
"Sana Büyü Yaptım" 66

ROKY ERICKSON 67

Rocky Erickson ve Zombi Arkadaşı 75 · Zombi ile Yürümek 75

Zombi ile Yola Devam 76

HAYATLAR 79

Jimmy Gordon 79 · Lanetli Çocuk 81 · Jimmy Boy Hasta 82 · Jimmy Boy Deliriyor 83

“Beni Cezalandırmak İstiyorlar” 84 · Paskalya Tavşanları 84 · Kuzeye Doğru 85

Jimmy Boy Cinayet İşliyor 85 · Gerilim 86 · William Cowper 87 · Richard Dadd 87

Çöl ve Ateş 89 · Uykusuzluk 91 · Akıl Hastanesi 91 · Bekleyiş 94

Çalınmış Çocuk 95 · Deli Jane 96 · “Deli Jane ve Piskopos” 96

MELEKLERLE GELİYOR 99

ŞEHİRDE PANİK 101

Virüs 101 · Kelleci Köyü’nden Üç Kör Kardeş 103 · Roman Gettosuna Baskın 104

Zihinsel Engelliler 104 · “Çocukları Teslim Etmeyin” 106

Yöneticiler Bizim İçin Seferber Oluyor 106 · Yeni Siyah Akım 107

Mağluplar 110 · Şeytana Uymuş Kitle 110

AÇLARIN VE KÖLELERİN İSYANI 111

Akdeniz’de Köleler 111 · Akdeniz’de Köleler (II) 112 · Salgından Sonra 112

ÇÖL 115

Çöl Ermiş 115 · Çöldeki Şair 115 · Çöl ve Yahudi 117 · Çöl ve Hıristiyan 118

Çöl ve Hıristiyan (II) 118 · Çöl ve Müslüman 119 · İnançlının Evi 119

ÇÖLDE YENİ BİR DİN ARAYIŞI 121

Çölün Kıyısında 121 · Ertesi Gün 123 · Crowley ve Yezidiler 124

İKLİMLER 125

Çöl ve Nehir Arasında 127 · Çölde Senfoni 129

BILL VIOLA 131

Işık ve Isı 131 · Varese 133 · Deserts 133 · İmge ve Ses 134

UTANÇ 135

Ortaçağ-Dilenciler 135 · Kuyu 135

Şeytan Kovucu ile Soytarının Diyalogu 136 · Yolculuk 136 · Şehir 136

Şehrin Duvarları 137 · Utancın Gücü 138 · Katili Kabullenmek 139

Erdemin Varlığına Dair 140 · Güneş 140 · Nisan 141 · Şeyh Hasan 141

Tavus Kuşu Heykeli 141

TUHAF GÜNLER 143

NEW ORLEANS

*Baby please don't go
Down to New Orleans
Muddy Waters*

Geliyor

Müjdeyi çocuklar verdiler. Yarın burada olacaktı. Dr. John nihayet kasabaya geliyor. Sapkın zevkli, çılgın bir oyuncakçının elinden çıkmış irili ufaklı vudu bebekleri, ürkütücü maskeleri, şifalı otları, kertenkele salyası, ölümcül keneleri, sülükleri, tarantulaları, bataklıkların çamurlarını, sazlıkların yosunlarını, ölümün uzun gecesinden sökü� aldığı daha pek çok şeyi beraberinde getiriyor.

Bu işe en çok çocuklar seviniyorlar. El ele tutuşmuş tarifsiz bir neşe içinde bağıyorlar: *Gris-Gris!*

Dr. John, Mississippi bataklıklarındaki kış uykusundan uyanmış kasabaya geliyor. Asit yağmurunda yıkanmış, mağaraların dehlizlerinde yıllarca saklanmış, meşum Louisiana gecelerinde bedeni parçalanmış, kol ve bacakları koparılmış bir ucube yarın burada olacak, aramıza katılacak.

Çocuklar bu haberi şehirde duymayan kalmasın istiyorlar. *Gris-Gris!*

Babasının New Orleans'da radyo ve elektrikli eşyalar satan bir dükkânı vardı, 78'lik plaklar da bulunuyordu bu dükkânda. John Rebennack bunların hepsini dinledi. *Blues, hill-billy, ragtime...* Dükkânda bulduğu bütün plakları ve her müziği... Babası onu evde bulunan ve pek de bir işe yaramayan piyanoyu çalmaya da teşvik etti.

Okulu, dersleri hiç sevmeydi. Öğretmenleri dinlemeyi katlanılmaz bir işkence buluyordu. Sınıfın arka sırasında oturur, defterine şarkılar yazardı.

Uyuşturucu kullanmaya ise çok genç yaşta başladı. Derge-nouis ve Kanal Sokakları'nın kesiştiikleri yerde bir eczane vardı. New Orleans'daki uyuşturucu bağımlılarının neredeyse tamamı ihtiyaçlarını oradan temin ediyorlardı. Uyuşturucu satın almak isteyen bağımlının elinde bir çizgi romanla eczaneye girmesi yetiyordu. Eczacı ile uyuşturucu bağımlısı arasında bir tür parola işlevi görüyordu çizgi romanlar. John Rebennack da öyle yapıyordu, çoğu kez elinde *Mad Comics* ile eczaneye giriyor ve siparişini veriyordu. "Kodeinli şurup, amfetamin, demerol..." O gün canı ne çekiyorsa.

Kötü yerlerde bulundu, ama iyi vakit geçirdi. Striptiz kulüplerinde, kumarhanelerde nice düzenbaz, kumarbaz, pezevenk tanıdı, onlarla arkadaşlık etti. 1950'lerin sonlarında Bourbon Sokağı'ndaki Dixieland kulüplerinde çalışıyor, turistleri can sıkıcı bulsa da oradaki yaşlı kuşak müzisyenlerle birlikte müzik yapmaktan keyif alıyordu. O kulüplerde marihuanayı, şeytan elması (*datura stramonium*) ile harmanlayarak içen siyah müzisyenler tanıdı. Derin derin içlerine çeker, ciğerleri tutuşur, kavrulur, zihinleri bulanıklaşır, ama kristal berraklığında müzik yaparlardı. Fakat aralarında çıldıranlar, çalgılarını bir daha hiç eline alamayanlar, cinayet

işleyenler de oluyordu. John Rebennack bu yaşlı müzisyenlerden hem müziğin, hem de vudunun gizemlerini öğrendi.

1961 yılının Noel günüydü. Kıskaç bir kulüp sahibi karısını baştan çıkarmaya çalıştığı gerekçesiyle müzisyenlerden birini yumruklayınca araya girdi. Daha doğrusu arkadaşını kulüp sahibinin yumruk ve tekmelerinden kurtarabilmek için davulun zilini adamın suratına fırlattı. Tam isabet! Kulüp sahibinin yüzü yamyassı olmuştu. Kanlar içindeydi, gözleri de yuvalarından fırlamıştı. Ama bu arada John Rebennack'ın parmaklarından birinin iki boğumu koptu kopacak, sallanıyordu. Ameliyatla parmağı dikildi; ne ki bundan böyle gitar çalması mümkün değildi.

1960'ların başında New Orleans'ın tadı kaçtı. Yeni atanan başsavcı Jim Garrison gece kulüplerine, kumarhanelere durmadan baskın düzenliyor, kumar oynanan yerlere kapıdan içeri elinde silahla giriyordu. Çalışma ruhsatı almayı zorlaştırıyor, alınmış ruhsatları en küçük bir bahaneyle iptal ediyordu. Şehri temizlemeye yemin etmişti; göz açtırmayacak, nefes aldırmayacaktı.

Garrison'un onca sıkı denetimine rağmen uyuşturucuya ulaşmak yine de kolaydı. Sizin uyuşturucu aramanıza hiç gerek yoktu. Uyuşturucu gelip sizi buluyordu. Şu da var ki, New Orleans eskisi gibi değildi. Kulüplerin büyük bir kısmı kapanmış, geç saatlere değin süren müzik susmuş, parti dağılmıştı. Müzisyenlerin çoğu Batı'ya gruplar halinde göç etmiş, bir tür toplu çıkış, *exodus* gerçekleştirmişlerdi.

John Rebennack, New Orleans kulüplerinde eroin bağımlılığı edinmişti. 1963 yılında Garrison'ın baskınlarından birinde uyuşturucuyla yakalandı. Teksas'da, Fort Worth hapishanesine kapatıldı. Yaklaşık iki yıl sonra salıverildiğinde eroin bağımlılığından kurtulabilmek için önce New Orleans'dan kurtulması gerektiğine karar verdi.

Ver elini Kaliforniya... Los Angeles'da eski arkadaşlarımı

buldu, yeni arkadaşlar edindi. Orada stüdyo müzisyeni olarak çalıştı. Phil Spector'ın prodüktörlüğünü yaptığı bir çok plağa katkıda bulundu. Gittiği her yere New Orleans'ın zengin müzikal mirasını, Mississippi'nin çamurlu sularından getirdiği sesleri, Mardi Gras yerlilerinin şarkılarını, Afro-Karayip müziğini, *cajun* müziğini taşıyordu...

Nihayet, kendi müziğini yaratmanın zamanı geldi. Ama müziğinin yanı sıra bir de bu müziğe uygun “persona” yaratması gerekiyordu. Onu da yaptı. Adını değiştirdi. 19. yüzyılda yaşamış bir büyücü doktorun adını aldı. Dr. John. Gece Yolcusu Dr. John..

İşin aslında, Gece Yolcusu Dr. John bir “persona”dan daha fazlasıydı.

Bataklıklı Nehrin John'u

Dr. John Montaine, diğer adıyla Bataklıklı Nehrin Johnu 1840'larda New Orleans'da yaşamış bir büyücü doktor, bir vudu rahibiydi. Vücudunun her yerinde, yüzünde bile dövmelemler vardı. Onun adını duyan hemen herkes korkar, ürperirdi. Soğuk bir dalga enselerinden aşağılara doğru kıvrılarak inerdi.

Afrika'nın batı kıyılarında, bugün Senegal olarak bilinen topraklarda doğduğu söylenirdi. Daha başka şeyler de rivayet olunurdu. Bambara prensi olduğu, ama İspanyol köle tircilerinin, sömürgecilerin eline düştüğü, Karayipler'e götürüldüğü, orada kahve, tütün ve şeker plantasyonlarında çalıştırıldığı, günün birinde yolunu bulup, kölelikten kurtulup özgürlüğüne kavuştuğu, bu kez gemilerde çalıştığı, denizleri dolaştığı, yolu New Orleans'a düştüğünde orada kalmaya karar verdiği, limanda pamuk balyaları yüklediği, biriktirdiği parayla küçük bir toprak parçası satın aldığı, on

beş kadınla evli olduğu, on beş kadından elli küsur çocuğu olduğu, atlı arabasıyla şehirde dolaştığı anlatılır, öyküsü kulağın yayılır, kuşaktan kuşağa geçerdi. Asıl şöhretini; bir şehir efsanesi olarak büyücü doktor, fal bakıcı ve gelecek okuyucu olmasına borçluydu. *Gris-Gris* çantalarının içinde doldurduğu şifalı bitkileri satar, şifa dağıtırdı. Ama zehirli otlar, sanrı uyandırıcı bitkiler konusunda da çok bilgiliydi. Onu ürkütücü kılan da buydu. Evini mezarlardan çıkarılmış insan kemikleri ve kafataslarıyla süslemiş, duvarlarına bataklıklarda yakaladığı, güneşte kuruttuğu iri kurbağalar çivilemişti. Evinde, irili ufaklı iksir şişelerinin, Bakire Meryem heykelciklerinin, Katolik sembollerinin yanı sıra canlı yılanlar, akrepler, zehirli örümcekler, kertenkeleler de bulunuyordu.

Önceleri yoksul siyahlara şifa dağıtıyordu. Onlardan fazla para kazanamayacağını anladığında bütün bilgisini New Orleans zenginlerinin hizmetine sundu, elbette iyi paralar karşılığında... Kaybolan kıymetli eşyalarını bulmak, çalınan mallarını geri almak, sevdiğine kavuşmak isteyenler onun kapısını çalıyordu. Sadece onlar değil; düşmanlarından intikam almak isteyen kindar insanlar da geliyordu. Gelenler on beş dolardan az olmamak üzere para da bırakıyorlardı. Hoşnut olup elli dolar bırakanlar da oluyordu. Parasını çaldırmaktan korktuğu için küçük miktarlara bölerek cam kavanozlara koyduğu ve evinin bahçesine gömdüğü rivayet olunuyordu. Bu nedenle ölümünden sonra insanlar servetini bulabilmek, bu servetten pay alabilmek için gelip evin bahçesini, evin çevresini günlerce kazmışlardı.